

Malmö högskola
Lärarytbildningen
Skolutveckling och ledarskap

Examensarbete
15 högskolepoäng

Skoldaghem - vems beslut?

En intervjustudie av övergångsprocessen mot skoldaghem ur ett föräldraperspektiv.

*Special day-school – who makes the decision?
An interview study based on the transitional process towards special
day-schools from a parental perspective.*

Lotta Hellman
Anne Persson

Malmö högskola
Lärarytbildningen
Skolutveckling och ledarskap
Specialpedagogisk påbyggnadsutbildning
Höstterminen 2007

ABSTRACT

Hellman, Lotta. (2007). Persson, Anne. (2007). Skoldaghem – vems beslut? En intervjustudie av övergångsprocessen mot skoldaghem ur ett föräldraperspektiv. (Special day-school – who makes the decision? An interview study based on the transitional process towards special day-schools from a parental perspective). Skolutveckling och ledarskap, Specialpedagogisk påbyggnadsutbildning, Lärarytbildningen, Malmö högskola.

Syftet med vår studie var att undersöka övergångsprocessen, från hemskola till skoldaghem, utifrån ett föräldraperspektiv. Vidare ville vi ta reda på vad det var som gjorde att föräldrarna valde skoldaghem som undervisningsform för sina barn.

Studien har gjorts utifrån nio halvstrukturerade intervjuer. Respondenterna var föräldrar till elever på samma skoldaghem.

Sammanfattningsvis visar studien att föräldrarna inte valde skoldaghem som undervisningsform till sina barn. De flesta föräldrarna kände sig tvingade att acceptera skoldaghem eftersom hemskolan inte kunde erbjuda en tillrättalagd undervisningsmiljö för deras barn. Studien visar att föräldrarna inte upplevde att övergångsprocessen skedde på ett demokratiskt sätt. Föräldrarna kände inte heller att de blev bemötta som prioriterade partners.

Nyckelord: Bemötande, exkludering, föräldraperspektiv, föräldrasamverkan, skoldaghem.

Lotta Hellman
Vitklövävägen 12
261 73 Häljarp

Anne Persson
Lützowsgatan 7
302 50 Halmstad

Handledare: Lars Berglund
Examinator: Ingrid Sandén

INNEHÅLL

1 INLEDNING – BAKGRUND	7
2 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR.....	9
2.2 FRÅGESTÄLLNINGAR	9
3 LITTERATURGENOMGÅNG.....	11
3.1 AKTUELLA BEGREPP	11
3.2 HISTORIK	12
3.3 STYRDOKUMENT	13
3.4 TIDIGARE FORSKNING	14
3.4.1 Föräldrasamverkan	14
3.4.2 Varför föreslås en exkluderad skolform?.....	16
3.4.3 Hur kan samarbetet mellan föräldrar och skola förbättras?.....	17
4 TEORI.....	19
5 METOD	21
5.1 ALLMÄNT OM METOD	21
5.2 METODVAL	21
5.3 PILOTSTUDIE	22
5.4 FRÅGEOMRÅDEN.....	23
5.5 UNDERSÖKNINGSGRUPP	24
5.6 GENOMFÖRANDE	24
5.7 DATABEARBETNING.....	25
5.8 TILLFÖRLITLIGHET	26
5.9 ETIK.....	27
6 RESULTAT	29
6.1 ÖVERGÅNGSPROCESS	29
HÄR REDOVISAR VI I VILKEN MÅN FÖRÄLDRARNA UPPFATTADE ATT DET FÖRDES EN DISKUSSION MED HEMSKOLAN OM OLIKA LÖSNINGAR PÅ BARNETS SKOLSITUATION. HÄR REDOVISAS OCKSÅ HUR DE OLIKA ÅTGÄRDERNA DOKUMENTERADES.	29
6.2 FÖRÄLDRASAMVERKAN	30
6.3 VEMS BESLUT?.....	31
6.4 FÖR- RESPEKTIVE NACKDELAR	32
6.5 SAMARBETSFÖRBÄTTRINGAR.....	34
6.6 INFORMATION EJ KOPPLAD TILL	34
6.7 FRÅGESTÄLLNINGARNA	34
7 ANALYS	37
8 DISKUSSION	39
8.1 ÖVERGÅNGSPROCESS — FÖRÄLDRASAMVERKAN.....	39
8.2 VEMS BESLUT?.....	41
8.3 FÖR- RESPEKTIVE NACKDELAR	41
8.4 SAMARBETSFÖRBÄTTRINGAR.....	42
8.5 INFORMATION EJ KOPPLAD TILL.....	43
8.6 FRÅGESTÄLLNINGARNA	43
8.7 SLUTSATS	44
9 SAMMANFATTNING	47
10 FORTSATT FORSKNING	49
REFERENSER.....	51
INTERVJUGUIDE	53

1 INLEDNING – BAKGRUND

Skoldaghemspliceringar av grundskolelever ökar, en av de bidragande orsakerna till detta menar vi är de stora besparingarna inom skolan. I de stora klasserna får elever med socioemotionella problem svårt att finna en bra undervisningsform. Skoldaghem är en skolform där elever får heldagsomsorg d.v.s. både skolundervisning och fritidsverksamhet. Vi har valt att beskriva föräldrars upplevelse av övergångsprocessen från hemskolan tills barnet placerades på skoldaghem.

Utifrån skolans styrdokument, Lpo-94 och skollagen (Grundskolans regelbok, 2006) samt Salamancadeklarationen (1992) ska skolorna arbeta mot målet ”En skola för alla”. En skola för alla uppnås genom att skolorna visar respekt för elevers olikheter, stödjer inläringen och tillgodoser individuella behov.

Vi har valt detta ämne för att vi under våra cirka 20 år i grundskolan varit med om att elever av olika anledningar bytt undervisningsform. Det har oftast varit utåtagerande pojkar med koncentrationsproblem. Vi har upplevt att det varit ett problem för hemskolan att anpassa skolmiljön för dessa elever. Eleverna har istället fått sin undervisning tillgodosedd i andra skolformer t.ex. ”lilla gruppen” och skoldaghem.

Vi vill i vår studie ta reda på vilka försök skolan gjort tillsammans med elevens föräldrar med att tillrättalägga undervisningen för eleven i sin hemklass. På vilka sätt följer skolan tillsammans med föräldrarna upp de åtgärder som sätts in för att tillrättalägga undervisningen i hemskolan.

Vårt mål med undersökningen är att se om tillvägagångssättet sker på ett demokratiskt sätt. I undersökningen vill vi ta reda på om föräldrarnas unika kunskaper om det egna barnet lyssnas på och blir respekterat. Finns en ömsesidighet i diskussionerna och diskuteras för- respektive nackdelarna med olika lösningar på skolsituationen?

Fördelen med skoldaghem är enligt Andersson (2004) små undervisningsgrupper, nära vuxenkontakt och att lärarna använder en metodik som är anpassad efter elevens förutsättningar. Enligt Svedin (1984) är skoldaghemmen bättre än ordinarie skolan på att ge eleverna ett bra omhändertagande. Han menar vidare att detta är grunden till både tillkomst och tillväxt för skoldaghemmen. Personalen är bra på att samarbeta med föräldrarna, de ger inga pekpinningar eller kritiserar utan försöker stödja familjen på olika sätt för att underlätta tillvaron för alla inblandade.

Nackdelen med exkludering från hemskolan är att det kan uppstå en stämpling av eleven som det kan bli svårt att bli av med senare i livet (Andersson, 2004). Hjørne menar att barnets identitetsformering påverkas starkt av exkludering från sin "vanliga" klass (Pedagogiskt Magasin nr.2. 2006). Hjørne menar vidare att så har det alltid varit, det som förr kallades hjälpklass eller observationsklass kallas nu lilla gruppen. "En skola för alla" har enligt Hjørne en tämligen utvecklad strategi för exkludering. Hon menar att skolan arbetar på samma sätt nu som innan vi skrev under Salamancadeklarationen, där vi åtog oss att arbeta mot en skola för alla.

Resultatet av vår studie kommer förhoppningsvis att leda till förslag på förbättringsåtgärder i beslutsgången när det gäller skolans problem med att hitta rätt undervisningsmiljö för elever. En större kännedom om föräldrars upplevelse av processen kan eventuellt leda till att kommunen genom verksamhetsansvariga och övrig berörd personal ser över och förändrar sina rutiner.

Vi har funderat på om föräldrarna är medvetna om sina möjligheter att påverka beslutet om sitt barns skolform. Besluten tas oftast på elevvårdskonferenser med många yrkesgrupper närvarande. Tar de olika yrkesgrupperna ställning till elevens kommande skolform innan de diskuterar med föräldrarna? Formellt kan dessa beslut bara tecknas av rektorn och föräldrarna gemensamt. Föräldrarna har det yttersta beslutet.

2 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR

Vi redovisar i detta kapitel syftet med vår undersökning och våra fem frågeställningar.

2.1 SYFTE

Vi vill beskriva föräldrarnas upplevelse av övergångsprocessen när deras barn placerades på skoldaghem. Vidare vill vi ta reda på vad det är som gör att föräldrar väljer skoldaghem som undervisningsform för sina barn.

2.2 FRÅGESTÄLLNINGAR

- Hur skedde övergångsprocessen mot skoldaghem?
- Vilka diskussioner föregick placeringen?
- Varför valde föräldrarna skoldaghem?
- Vilka fördelar respektive nackdelar såg föräldrarna vid beslutet om skoldaghemsplacering samt då barnet varit en tid på skoldaghemmet?
- Hur kan samarbetet mellan föräldrar, skola och elever förbättras när det gäller att ge eleven en bättre skolsituation?

3 LITTERATURGENOMGÅNG

Detta kapitel innehåller en redogörelse av aktuella begrepp för ämnet och en kortfattad historik om skoldaghem. Vi redogör för vad styrdokumentet och tidigare forskning tar upp i ämnet.

3.1 AKTUELLA BEGREPP

Skoldaghem är en skolform där elever får heldagsomsorg. Enligt Bergencliff (1999) riktar sig skoldaghem till elever som behöver mycket stöd då elevernas skolgång har blivit lidande p.g.a. att eleverna har sociala och emotionella problem.

Enligt Pedagogiska uppslagsboken är skoldaghem: ”En form av specialundervisning för elever med anpassningssvårigheter där undervisning sker i små separata skollokaler” (Lundgren, 1996).

I Nationalencyklopedin (1995) står att läsa: ”Skoldaghem är en undervisningsform för elever som har svårigheter att anpassa sig till arbetet i den normala skolformen och därför erbjuds undervisning i minde klass”.

Hemskola benämner vi den skola som eleven undervisas i, och där övergångsprocessen till skoldaghemsplacering skett.

Exkludera betyder enligt Bonniers lexikon (1995) att utesluta; utestänga. Haug (1998) använder begreppet segregering när elever undervisas på särskilda skolor eller institutioner. När vi använder ordet exkludering menar vi när en elev temporärt är avskild från sin ordinarie skolform t.ex. skoldaghem.

Inkludera betyder enligt Bonniers lexikon (1995) att inbegripa; medräkna. Haug (1998) använder begreppet inkluderande integrering och menar att det innebär att eleven får sin undervisning inom ramen för den klass eleven är inskriven i. När vi använder ordet inkludering menar vi när en elev får undervisningen anpassad i sin hemklass.

Lärare/pedagog är för oss samma sak och vi växlar mellan yrkesbeteckningarna.

3.2 HISTORIK

Sveriges första skoldaghem startades 1965 i Stockholm. Enligt Elowson (1995) var bakgrunden till detta att skoldirektionen i Stockholm hade utsett en kommitté som skulle utreda hur skolan, organisatoriskt, skulle kunna erbjuda elever med socioemotionella svårigheter en bättre undervisningsform. Kommittén ansåg att observationsklasserna som fanns vid denna tid inte gav eleverna den hjälp och det stöd som de behövde.

Kommitténs ordförande gjorde ett studiebesök i Köpenhamn, där en särskild skola hade inrättats för elever med socioemotionella beteendestörningar. Skolformen kallades heldagsskola eftersom eleven vistades i skolan mellan klockan 08.00 och 17.00. Undervisningen bedrevs i mindre klasser/grupper, vanligtvis 5-6 elever, och varje klass hade sin egen lärare som skötte all undervisning. Efter skoldagens slut övergick verksamheten till fritidsverksamhet och specialutbildade fritidspedagoger tog över ansvaret för eleverna.

Kommitténs ordförande var från början negativt inställd till idén med heldagsskola. Han ansåg att skolan var både oanvändbar och otänkbar. Denna inställning ändrades dock efter studiebesöket och han fick hela kommittén positivt inställd till idén. Namnet heldagsskola tyckte dock kommittén inte passade på verksamheten, då det kunde ge intrycket av att det var skolundervisning som bedrevs hela dagen. Kommittén ändrade namnet till skoldaghem istället eftersom det kunde associeras till både hem och skola, vilket de ansåg passade bättre på verksamheten. Det första skoldaghemmet som startade var inrättat för låg- och mellanstadieelever eftersom man ansåg att elever skulle stödjas i ett tidigt skede (Elowson, 1995).

Idag finns det cirka 350 skoldaghem/resursskolor i Sverige enligt *Intresseföreningen för resursskolor/skoldaghem och liknande verksamheter* hemsida (www.resursskoleforeningen.se). Ordföranden i föreningen säger att listan kanske inte är helt korrekt eftersom det är upp till skoldaghemmen att registrerar sig i föreningen. Han tror dock att de flesta är med.

Skoldaghem är oftast en exkluderande skolform menar Svedin (1984) som även geografiskt är avskilt från de ordinarie skolorna. Det beror dels på att skoldaghemmet har ett stort upptagningsområde, oftast hela kommunen, dels på att eleverna kan behöva byta miljö. Skoldaghem är en, för kommunerna, frivillig skolform och ingår oftast som en del av kommunernas åtgärder för elever i behov av särskild undervisning. Verksamheten finns inte reglerad i några lagar eller förordningar utan det är helt upp till kommunen i fråga att utforma verksamheten.

Karakteristiskt för skoldaghem är att de nästan alltid är förknippade med obligatorisk fritidsverksamhet efter skoldagens slut, detta medför att personalen på skoldaghemmen får möjlighet att bygga upp relationer med eleverna i många olika miljöer.

Ett annat utmärkande drag för skoldaghem är att en del av verksamheten inriktas på att etablera en god kontakt med föräldrarna. Utan samarbete med föräldrarna och gemensamma mål, når skolan inga resultat. Detta är även ett sätt att hjälpa och stödja eleverna i deras hemmiljöer (Gunnarsson, 1995). Det övergripande målet för skoldaghemmen är att återanpassa eleven till hemskolan (Sandén, 2000).

3.3 STYRDOKUMENT

Drygt 300 deltagare från 92 regeringar och 25 internationella organisationer höll 1994 en konferens i Salamanca. Där diskuterades hur skolorna ska arbeta för att integrera alla elever. Konferensen antog Salamancadeklarationen. Grundtanken i Salamancadeklarationen är att arbeta mot målet ”En skola för alla”. En skola för alla uppnås genom att skolorna visar respekt för elevers olikheter, stödjer inläringen och tillgodoser individuella behov, det vill säga skapar skolor som är till för alla elever. Vidare står det i Salamancadeklarationen:

Föräldrarna är prioriterade partners beträffande deras barns behov av särskilt stöd i undervisningen, och skall i möjligaste mån ges möjlighet att välja den typ av utbildning som de önskar för sina barns räkning (s.32). [Det står också] Skolcheferna/rektorena har ett särskilt ansvar för att stimulera till positiva förhållningssätt inom hela skolan och tillse att det sker en effektiv samverkan mellan klasslärare och stödpersonal (s.25).

Samma tanke finns i de svenska styrdokumenterna för grundskolan. I skollagen 1 kap 2 § står:

Alla barn och ungdomar skall, oberoende av kön, geografisk hemvist samt sociala och ekonomiska förhållande, ha lika tillgång till utbildning i det offentliga skolväsendet för barn och ungdom. I utbildningen skall hänsyn tas till elever i behov av särskilt stöd (Grundskolans regelbok s.13).

I Lpo-94 står att:

Skolan skall främja förståelsen för andra människor och förmåga till inlevelse. Omsorg om den enskildes välbefinnande och utveckling skall prägla verksamheten. [Det står även] att undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov (Grundskolan regelbok s.60).

Elevvårdskonferenserna regleras för grundskolans del i Grundskoleförordningen. På konferensen medverkar rektor, företrädare för elevvården, berörd klassföreståndare och eventuellt annan berörd personal (SOU 2000:19). Elevvårdsfrågor diskuteras vid dessa möten och rektor ansvarar för att erbjuda det stöd eleven är i behov av.

3.4 TIDIGARE FORSKNING

Vi har skrivit tre underrubriker till tidigare forskning för att lättare se en koppling till våra fem frågeställningar.

3.4.1 Föräldrasamverkan

Det är av stor vikt att de vuxna som ingår i en elevs nätverk har kontakt. Andersson (1996) beskriver att i ett mänskligt system är alla delar ömsesidigt beroende av varandra. En elev ingår i många system. En elev ingår exempelvis i ett skolsystem där lärare, skolledare och allt som har med skolan att göra ingår. Eleven ingår också i ett klasssystem där lärare, kamrater, föräldrar m.fl. ingår. Det finns en mängd system runt barnet, familjen, vänner, släkt m.m. För att kunna hjälpa ett barn i svårighet måste personalen arbeta med alla de system som kan ha betydelse för elevens situation. Ska barnet ha glädje av de olika systemen måste de vuxna i de olika världarna visa varandra respekt och tillit. För barn med skolproblem är därför kontakten mellan pedagoger och föräldrar av största vikt.

Svedin (1984) fann i sin undersökning att skoldaghemsföräldrar är positiva till både skoldaghemsplaceringen och till samarbetet med personalen på skoldaghemmet. Han menar att föräldrarna uppskattar personalens engagemang, de regelbundna kontakterna och det sociala nätverk som skoldaghemmet står för. Skoldaghemmets pedagogiska modell är av avgörande betydelse för föräldrarnas positiva inställning. Den pedagogiska modellen innebär att

personalen aldrig kritiserar föräldrarna, de försöker istället stödja och hjälpa föräldrarna i deras föräldraroll genom att vara goda förebilder.

Skoldaghemsplaceringen föregås av en process där föräldrarna är mer eller mindre involverade. Utvecklingssamtal är en mötesform mellan elever, föräldrar och lärare. Idealet är att samtalet sker mellan tre jämbördiga parter (SOU 2000:19). Vidare menar utredningen att dessa möten ska leda till en skriftlig utvecklingsplan för eleven. Utvecklingssamtalen kan vid behov upprepas flera gånger per termin. Samtalet kan leda till att ett åtgärdsprogram skrivs, men föregås då av en utredning. ”Utredningen bör i första hand ta fasta på barnets kompetens och intressen men också elevens och föräldrarnas syn på skolsituationen” (s.176). I åtgärdsprogrammet ska det framgå vilka behoven är, hur de ska tillgodoses samt hur åtgärderna ska följas upp och utvärderas (Grundskoleförordningen, 5 kap 1 §).

Sandén (2000) beskriver i sin studie om vilka antagningsrutiner hennes undersökta kommun har när elever ska skoldaghemspliceras. Det är viktigt att placeringen föregås av en utredning och ett väl utarbetat åtgärdsprogram. Utredningen görs oftast av skolpsykolog efter samråd med elev och föräldrar, därefter skrivs en ansökan om plats på skoldaghem. Det är vanligt att utlåtanden från klasslärare och andra berörda parter bifogas ansökan. Sandén (2000) och Gunnarsson (1995) är samstämmiga när de menar att föräldrarnas engagemang är av avgörande betydelse när, och om, eleven ska erbjudas plats.

Ett beslut om skoldaghemsplicering kan tas på en elevvårdskonferens. Elev, föräldrar och personal ska först ha försökt lösa svårigheterna tillsammans. I SOU (2000:19) ges kritik till konferensen som stel och formell, där ofta elev och föräldrar ses som problembärare. Det är sällan som skolans roll i elevens svårigheter tas upp. Elevvårdskonferensen kan, när den upplevs som svårast för eleven, kännas som en straffåtgärd från skolans sida.

Att föräldrar och elever ses som problembärare av skolan kan bero på att pedagogen känner att ansvaret för elevens fostran lagts över på denne. Juul och Jensen (2005) menar att ett av de vanligaste påståendena är att föräldrar inte längre fostrar sina barn. Det är därför institutionerna nu ska fostra barnen. Skolan har dock alltid haft en fostrande roll, men nu behöver pedagogerna fostra mer aktivt eftersom de barn som kommer inte är så enhetligt socialiserade som de var innan. Föräldrar är nu mer öppna mot att ta emot hjälp om barnet inte är ”välfungerande”. De vill dock fortfarande ta sitt barn i försvar. Föräldrar kräver en jämlik dialog där den professionelle visar vägen.

För att en jämlik dialog ska komma till stånd är det viktigt att skolpersonal har goda kunskaper i samtalsteknik (Liljegren, 2000). Det ökar tryggheten och

förmågan när det gäller att ta föräldrakontakter. Vidare menar hon att det är värdefullt att ta hjälp av professionella samtalsledare såsom skolpsykolog eller socialsekreterare för att initiera ett mer problemlösande föräldrasamtal mellan lärare, föräldrar och elev. När personal från olika myndigheter möts för att diskutera en elevs helhetssituation är det nödvändigt att det finns kunskaper i problemlösning och samtalsteknik för att inte mötet ska leda till kaos.

3.4.2 Varför föreslås en exkluderad skolform?

Det är nästan uteslutande någon skolpersonal som kommer med förslaget om skoldaghemsplicering, enligt Gunnarsson (1995). Skolan har två orsaker till att de vill flytta eleven. Den första är att de tror det blir bättre för eleven, att elevens behov blir tillgodosett på skoldaghemmet. Andersson (2004) skriver att detta sker genom mindre klasser och lugnare undervisningstakt vilket ger eleven bättre självförtroende. Andersson menar vidare att man ser till hela individen där både den känslomässiga och den sociala utvecklingen får stor plats

Den andra orsaken är enligt Gunnarsson (1995) att eleven placeras i exkluderad skolform för att uppfylla skolans behov. Skolan vill eller kan helt enkelt inte ha kvar eleven. Man vill få bort störande elever från klassrummet, menar Andersson (2004) då dessa elever hindrar övriga elever att få en lugn skolmiljö.

Elever som är långsamma, okoncentrerade och aggressiva är ofta specialpedagogikens målgrupp menar Fischbein och Österberg (2004). Dessa elever har ofta svårt att arbeta i den takt skolan kräver och riskerar att "hamna utanför". En av orsakerna till att det oftare är pojkar än flickor som utsätts för specialpedagogiska åtgärder är att det skiljer ca två år i det fysiska mognadsförloppet. Den fysiska mognaden har ett visst samband med den mentala mognaden menar författarna vidare. De ställer sig frågan om skolan i själva verket är till för flickorna i större utsträckning än för pojkarna.

Skolan är till för alla elever och deras föräldrar. Föräldrarna ska enligt Salamancadeklarationen (1992) ses som prioriterade partners och ska tillsammans med skolpersonalen besluta om elevens skolform. I sin avhandling tar Gunnarsson (1995) upp föräldrarnas upplevelse av övergångsprocessen. Föräldrarnas reaktion på förslaget om skoldaghemsplicering är mer negativ än vad elevernas reaktion är. Deras motiv till att acceptera ett byte till skoldaghem är dock det samma, d.v.s. att skoldaghemsmiljön passar eleven bättre eller att det inte finns några andra alternativ. Föräldrarna känner att hemskolan inte kan erbjuda mer hjälp, eller rätt hjälp, för eleven eller att skolan inte vill ha eleven kvar.

Enligt Gunnarsson (1995) är föräldrarnas situation besvärlig. Han menar att de "känner" med sina barn och förstår deras upplevelse av skolmiljön. De är kritiska mot skolan och ser skolan som orsaken till barnens problem. Samtidigt är de medvetna om skolans betydelse för barnet. En del föräldrar är rädda att barnen kan bli stämpade i framtiden och föräldrarna känner sig osäkra huruvida deras barn kommer att få nya kompisar. Denna rädsla tar Andersson (1996) upp då hon menar att en nackdel med exkludering är att eleven kan få en stämpel som kan bli svår att bli av med senare i livet.

3.4.3 Hur kan samarbetet mellan föräldrar och skola förbättras?

Det är sällan en förälder går ifrån ett samtal med en professionell person med upplevelsen att känna sig värdefull menar Juul och Jensen (2005). De menar vidare:

Föräldrarnas upplevelse av att vara värdefulla, just för att de är föräldrar och oavsett hur mycket de gör bort sig, uppstår bara om den professionelle har en fullständigt integrerad förståelse för att han har större behov av föräldrarna än föräldrarna har av honom. När föräldrar och den professionelle möts i ett problemorienterat samtal är situationen den att ingen är expert på det parterna samlats kring: barnets liv sett – inifrån (s.183).

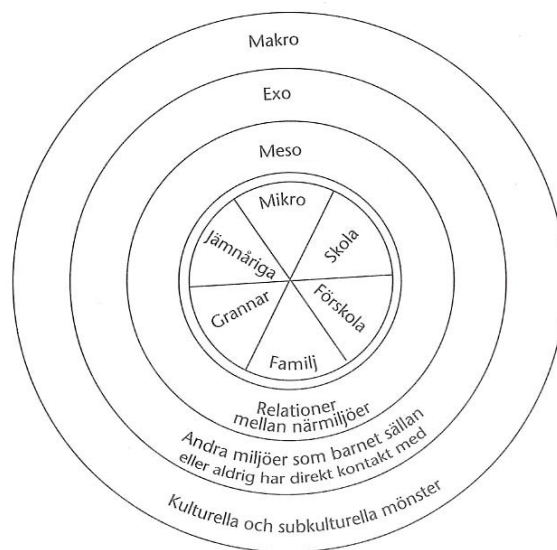
Juul och Jensen har åsikten att när pedagog – elevrelationen blir disharmonisk blir ofta pedagog – föräldrarelationen otillfredsställande.

SOU (2000:19) beskriver hur Barnpsykiatrikommittén pekar på en ökning i efterfrågan på vård och stöd till barn och ungdomar med psykiska problem. Den ökade efterfrågan på vård och stöd beror bl.a. på arbetslöshet, skilsmässor, ekonomiska, emotionella och sociala problem. I stora klasser med låg personaltäthet blir dessa svårigheter synbara. De anser att vara lärare och handskas med många sociala relationer och många komplexa situationer är svårt. Det är därför mycket viktigt att lärare får handledning och stöd av exempelvis specialpedagoger, kuratorer och psykologer.

4 TEORI

För att en elev ska kunna utvecklas optimalt är närmiljön viktig (Evenshaug & Hallen, 2001). Att enbart se eleven och dennes problem, utan att titta på miljön runt eleven, anser många med oss inte löser elevens problem. Därför vill vi knyta an en teori till arbetet som ser till helheten och inte bara individen. Bronfenbrenners utvecklingsteori och ekologiska modell passar väl in på både våra tankar och vårt arbete.

Bronfenbrenners utvecklingsekologi är en teori om mänsklig utveckling. Det ekologiska perspektivet understryker helhet och sammanhang. Ekologi, skriver Andersson (2003) betyder förutom hem, boning och hus även logos, som innebär läran om sambandet mellan människan och dess omgivning. Bronfenbrenners forskning har främst handlat om barn, men eftersom utveckling ständigt pågår är den användbar hela livet. För en individs utveckling är de biologiska och känslomässiga förutsättningarna lika viktiga och framför allt samspelet mellan dessa. Bronfenbrenner har utvecklat en modell som ska främja individens utveckling. Han har skapat en modell med barnet i mitten. Runt barnet finns fyra cirklar som alla påverkar barnet. Cirkeln närmast barnet har störst påverkan och den yttersta cirkeln endast indirekt påverkan. Bronfenbrenner har valt att kalla dessa fyra nivåer för mikro-, meso-, exo- och makrosystemen (Evenshaug & Hallen, 2001).

Figur 1. Schematisk framställning av Bronfenbrenners utvecklings-ekologiska modell (efter Andersson, 1986 ur Evenshaug & Hallen, 2001)

Mikrosystemet är de miljöer som eleven oftast befinner sig i och direkt samspelar med t.ex. hemmet, skolan, kompisar och fritidsaktiviteter (a.a).

Mesosystemet omfattar relationer mellan de personer/miljöer som ingår i mikrosystemet, t.ex. relationen mellan hemmet och skolan (a.a).

Exosystemet omfattar situationer/faktorer som indirekt påverkar eleven. Det är miljöer eleven sällan eller aldrig befinner sig. Ett exempel på något i exosystemet är föräldrarnas arbetssituation/arbetsplats (a.a).

Makrosystemet representerar våra lagar och förordningar samt vilka normer och värderingar som råder i samhället (a.a).

Bronfenbrenner menar att ett barn hela tiden befinner sig i ett samspel med de olika miljöerna, främst inom mikrosystemet. Vid observation (test) av eleven kan detta bara ge en sann bild av eleven om denne befinner sig i sin "vanliga" miljö. När observationen sker utanför den "normala" miljön måste man ta stor hänsyn till detta (Imsen, 2006).

Eleven befinner sig i mikrosystemet när hon/han är på skoldaghemmet och relationen mellan familjen och skolan ingår som en del i mesosystemet. En relation är alltid ömsesidig. Förutsättningarna för en relation är att en person fokuserar sin uppmärksamhet på den andre och att den andre på något sätt besvarar denna uppmärksamhet (Andersson, 2003). Samspelet och samarbetet mellan skoldaghem och familj är en viktig grundsten i det pedagogiska arbetet på skoldaghemmet.

5 METOD

I detta avsnitt presenterar vi allmänt om metoder, metodval, pilotstudie, frågeområde, genomförande, databearbetning, tillförlitlighet och etik

5.1 ALLMÄNT OM METOD

Den kvalitativa forskningsintervjuns syfte är att få beskrivningar av respondentens livsvärld för att sedan tolka beskrivningarna (Kvale, 2007). Vidare skriver Kvale att intervjun är fokuserad på ett bestämt ämne. Forskningsintervjun är ett samspel mellan två människor där intervjuaren och respondenten påverkar varandra.

Fördelarna med intervjumetoden är, enligt Stukát (2007), att utifrån ett urval av huvudfrågor som ställs likadant kan intervjuaren sedan ställa följdfrågor för att försäkra sig om att ha uppfattat respondentens beskrivning på ett riktigt sätt. Intervjuaren har också möjlighet att tolka respondentens mimik, tonfall och pauser. I ostrukturerade intervjuer kan det enligt Stukát (2007) komma fram helt ny information som man inte kunde föreställa sig när man gjorde sina frågor.

Det är dock tidsödande att transkribera intervjuerna och att uppsöka respondenterna i sina hemmiljöer. Jämförbarheten mellan respondenternas svar är inte heller riktigt tillförlitliga och entydiga menar Stukát (2007).

I den kvantitativa forskningen samlar forskaren in ett stort antal fakta och analyserar dessa i syfte att hitta ett mönster (Stukát, 2007). Metoder som används är t.ex. strukturerade enkäter eller intervjuer. Fördelen med enkäter är att generaliserbarheten är stor, eftersom den når en stor grupp. En enkät måste förberedas noggrant, eftersom frågorna bara ska kunna förstås på ett sätt. Denna metod är också tidskrävande då det enligt Stukát (2007) kan bli ett stort bortfall då det är svårt att motivera en stor, ofta anonym, grupp att svara.

5.2 METODVAL

Vi kommer att använda oss av intervjumetoden, då vi anser att denna metod passar vår tidsram. Vi vill ha en intervju som liknar ett samtal. Att prata om sitt barn som är i svårigheter är ett känsligt ämne. Vi vill därför kunna anpassa frågor, tid och bemötande utifrån respondentens reaktioner och svar. Det är

viktigt att föräldrarna känner sig bekväma i intervjusituationerna. Därför kommer vi att låta föräldrarna bestämma plats för intervjuerna.

I våra intervjuer kommer vi att använda oss av halvstrukturerade frågor (Stukát, 2007). Detta för att kunna anpassa frågornas formulering efter respondenten och kunna ställa följdfrågor så att inte några kommunikationsproblem ska uppstå. Vi väljer att inte lämna ut intervjufrågorna i förväg eftersom vi tror att vi får uppriktigare och djupare svar när svaren är spontana. Föräldrarna får endast syftet med intervjun presenterat för sig vid förfrågan om medverkan i studien.

Vi planerar att intervjua minst tio föräldrar till elever med skoldaghemsplassering. Att vi valt skoldaghem beror på att både elever med neuropsykiatrisk diagnos och utan diagnos placeras där. Vi ville inte vända oss till en renodlad ”diagnosklass” då vi tror att det är mer legitimt att ge dessa elever en exkluderad skolform. Vår förhoppning är att träffa både föräldrar till elever med neuropsykiatrisk diagnos och föräldrar till elever utan diagnos.

Vid intervjutillfällena kommer vi båda att närvara. Avsikten med detta är att få ut mer av varje intervju. Två personer kan upptäcka mer än vad en person gör (Stukát, 2007). En av oss kommer att fokusera på om respondenten besvarar frågorna, medan den andre lägger sin koncentration på att vara en god samtalspartner. Vi är medvetna om att respondenten kan uppleva ett slags underläge som kan påverka svaret. En av oss kommer att ha en tillbakadragen roll. Vi tror därmed att känslan av underlägsenhet hos respondenten kommer att minska.

5.3 PILOTSTUDIE

I vår pilotstudie valde vi att intervjua en förälder till en elev som för fem år sedan fick sin undervisning i en exkluderad skolform. Vi valde en förälder som haft sitt barn på en specialskola och som nu går i en ordinarieskola, dock ej i sin gamla hemskola. Vi trodde att det skulle vara mindre känslofyllt för föräldern att samtala om beslutsprocessen vid barnets övergång till specialskola då det låg fem år tillbaka i tiden. Det blev både tårar och skratt. Vi förstod att vi måste vara varsamma framöver när vi genomför våra intervjuer. Det visade sig att samarbetet mellan föräldrar, pedagoger och rektor på elevens hemskola, före placeringen i specialklass, inte fungerat som föräldrarna önskat.

Det var ett mycket känsligt ämne att samtala om. Föräldern såg samtalet som något positivt eftersom hon inte haft någon samtalspartner som hon kunde diskutera sina egna känslor med under tiden svårigheterna pågick.

Vi insåg att vi i våra kommande intervjuer måste beakta hur känsligt detta ämne kan vara så vi inte försätter respondenten i ett känslomässigt tillstånd som vi inte kan hjälpa denna ur. Våra frågor fungerade bra. Det var bra att vi var två vid intervjutillfället. Då föräldern hoppade i händelsekedjan noterade den av oss som satt och lyssnade att vi fått svar på våra frågor. Vi kunde också hjälpas åt att leda samtalet vidare när föräldern kände att det blev tungt.

5.4 FRÅGEOMRÅDEN

Vi har valt att ha sex frågeområden. De fem första frågeområdena utgår från våra fem frågeställningar. I det sjätte frågeområdet redovisar vi ny intressant information som framkommit under intervjuerna. Här redovisar vi vilka intervjufrågor som tillhör de fem första frågeställningarna.

- **Övergångsprocess**
Hur skedde övergångsprocessen mot skoldaghem?
Under hur lång tid diskuterades olika lösningar på elevens skolsituation och hur följdes förslagen upp i åtgärdsprogrammen?
- **Föräldrasamverkan**
Vilka diskussioner föregick placeringen?
Vem diskuterade föräldrarna skolsituationen med och hur upplevde föräldrarna diskussionerna?
- **Vems beslut?**
Var det på en elevvårdskonferens eller på en annan mötesform som förslaget om skoldaghem kom upp?
Vem presenterade förslaget?
- **För- respektive nackdelar**
Vilka fördelar respektive nackdelar såg föräldrarna med skoldaghemspaceringen när det beslutades om denna skolförändring?
Vilka fördelar och nackdelar ser föräldrarna nu när deras barn vistas på skoldaghem?
- **Samarbetsförbättringar**
Vilka förslag på förbättringar har föräldrarna till personalen på hemskolorna?
Övriga synpunkter och kommentarer från föräldrar redovisas också här.

- **Ny information**

Här redovisas ny intressant information som kommit fram i vår undersökning.

5.5 UNDERSÖKNINGSGRUPP

Vi valde att ringa till ett skoldaghem i södra Sverige. Rektorn blev intresserad av undersökningen och bjöd oss till skolan. Skoldaghemmet har 20 platser för elever i årskurs ett till nio. Skoldaghemmet är uppdelat på två enheter, med elever t.o.m. årskurs sex på det skoldaghem vi undersökte och årskurs sju till nio på det andra. Skoldaghemmet har hela kommunen som upptagningsområde. I vår undersökning kommer eleverna från sex olika skolor och några av dem färdas till och från skoldaghemmet med taxi. Skoldaghemmets verksamhet bekostas till stora delar med kommunala medel som inte belastar den enskilda skolan. Hemskolan betalar en avgift per månad till skoldaghemmet. Denna avgift är lite mindre än den skolpeng de får för eleven.

Antagningsrutinerna för skoldaghemmet, är enligt deras informationsfolder, att hemskolan tillsammans med föräldrarna ska ha uttömt sina egna möjligheter för att få en positiv utveckling för eleven. Eleven utreds av skolpsykolog, innan beslut om placering tas, om inte hemskolan redan gjort utredningen.

Skoldaghemmet bedriver ingen fritidsverksamhet. De elever som har behov av fritidsverksamhet får den tillgodosedd på sin hemskola. Tanken med detta är att ge eleverna en möjlighet att behålla viss kamratkontakt på hemskolan. De elever som inte har rätt till fritidshemsverksamhet på sin hemskola kan under en begränsad tid ges möjlighet att stanna på skoldaghemmet en stund efter skoldagens slut.

Vi valde att inte beskriva vår undersökningsgrupp detaljerat p.g.a. att en del av föräldrarna har sociala problem och en komplicerad livssituation. Anonymiteten för dessa respondenter är därför speciellt viktig.

5.6 GENOMFÖRANDE

Vid den personliga kontakten med skoldaghemmet fick vi ett positivt bemötande från rektorn. När vi presenterade vår undersökning bad vi även om hjälp med förmedling av vårt missivbrev till föräldrarna. För att minska bortfallet ansåg rektorn att en personlig kontakt från honom skulle göra föräldrarna mer positiva till att delta i undersökningen.

Rektorns avsikt var att ta personlig kontakt med föräldrarna. Rektorn ville på detta sätt gå i godo för att vår undersökning var seriös och av intresse för kommande föräldrakontakter. Rektorn trodde också att föräldrarna kände sig tryggare i intervjusituationen om de visste att skolan ställde sig bakom undersökningen.

Då vi skulle hämta svarstalongerna från vårt missivbrev visade det sig att rektorns arbete inte fungerat som vi trott och tänkt. Rektorn hade inga talonger att ge oss, han menade att föräldrarna inte lämnat några. Om rektorn tagit personlig kontakt med föräldrarna eller låtit det gå genom eleverna fick vi aldrig någon klarhet i. Vi fick en lista av rektorn med telefonnummer till föräldrarna och tog själva telefonkontakt med föräldrarna. När vi tagit personlig kontakt ville tio föräldrar medverka i intervjuerna. Föräldrarna valde bibliotek, café, skollokal och hemmet som intervjuplats.

Vi genomförde nio intervjuer eftersom en förälder fick förhinder vid ett flertal tillfällen och av tidsbrist nöjde vi oss då med nio intervjuer. Vid en av intervjuerna deltog båda föräldrarna.

Intervjusituationerna var en positiv upplevelse för de flesta av respondenterna som tackade för att vi lyssnat till deras upplevelser. Kvale (2007) menar att det känns bra när en person intresserar sig för, visar lyhördhet för och i möjligaste mån försöker förstå en annan person.

5.7 DATABEARBETNING

Varje respondent fick redan vid intervjutillfället en bokstav som representerade dem, detta för att respondenterna inte skulle kunnas identifieras. Det fanns också en tanke hos oss att alltid benämna respondenten som t.ex. förälder D, detta för att inte bli för personlig med någon respondent utan kunna hålla det på en så objektiv nivå som möjligt.

Första steget efter intervjutillfället var att lyssna på intervjun i sin helhet så snart det var möjligt. Detta för att höra om känslan av intervjun och respondenten stämde överens med det som lyssnandet av inspelningen gav. Vid den andra avlyssningen transkriberades svararen på våra frågor och frågeställningar. Annan information som vi ansåg intressant för studien skrevs också ner. Av materialet vi transkriberade gjorde vi meningskoncentrat, vilket innebar att vi tog fram det väsentliga och pressade samman detta i kortare uttalande utan att innebörden förlorades (Kvale, 2007). Vi sparade föräldrarnas citat ordagrant, till att börja med, för att kunna använda oss av dessa i arbetet. I arbetet har vissa citat fått svenskan förbättrad.

Information som vi ansåg irrelevant för studien bortsåg vi från. Exempel på sådan information är när en förälder redogjorde för hur en viss sorts medicin fungerade eller hur en förälder frågade oss hur hon skulle göra för att hennes son skulle få mer tid på fritidshemmet.

5.8 TILLFÖRLITLIGHET

Gensvaret på vårt missivbrev blev inte så positivt. Rektorn lämnade ut en lista med telefonnummer till föräldrarna och vi kunde ta telefonkontakt med alla. Vid denna kontakt var det bara en förälder som tackade nej direkt, med motiveringen att hon inte orkade just då. Kände sig föräldrarna tvingade att ställa upp och kan detta i så fall ha påverkat deras svar? Vi upplevde att föräldrarna var ärliga i sina svar. Våra frågor berörde hemskolan och beslutsgången där vilket vi tror gjorde att föräldrarna kunde svara ärligt. Eleven gick på skoldaghemmet nu och i många fall hade föräldrarna bestämt sig för att eleven inte skulle tillbaka till sin hemskola igen.

Vi planerade att vara båda vid alla intervjutillfällena, dels för att två personer kan upptäcka mer än en person kan, dels för att en av oss kunde koncentrera sig på att vara en god samtalspartner och den andre kunde fokusera på att få frågorna besvarade. Detta gick inte att genomföra p.g.a. att respondenterna vid ett flertal tillfällen ringde återbud eller uteblev från våra avtalade möten. Vi fick då p.g.a. tidsbrist vara en intervjuare vid de flesta intervjutillfällena. Det medförde att det inte blev som planerat. Tre intervjuer, plus pilotintervjun, gjorde vi tillsammans och detta medförde att vi kände en viss trygghet i intervjuerna som vi genomförde själva. Att vi skulle ha missat något väsentligt är därför inte troligt.

Efter vi genomfört pilotstudien reviderade vi intervjufrågorna eftersom frågorna inte gav de djupa svar vi önskat. Vi fick också en förståelse för hur känsligt det är för föräldrarna att prata om sina barns svårigheter och det bemötande de fått i skolan. Denna insikt gjorde att vi var förberedda på hur känsloladdat mötet kunde bli och lät föräldrarna prata fritt utifrån våra frågor.

De svar respondenterna gav kan även vara beroende av vilken sinnesstämning han/hon befann sig i. Dessa familjer har ofta en problematisk familjesituation. Incidenter som skett nära i tid till intervjutillfället kan ha påverkat respondentens svar.

Intervjusituationen är ett samspel mellan två människor som ömsesidigt påverkar varandra (Kvale, 2007). Respondenterna kunde nog ibland avläsa

förfäran i våra ansiktsuttryck. Detta kanske påverkade dem till att berätta om fler negativa händelser.

Det är en liten studie vi gjort så vi kan därför inte göra några generaliseringar, resultatet står endast för denna studie. Det finns dock likheter med tidigare forskning inom området, t.ex. Gunnarsson (1995) och Sandén (2000) som vi kommer att luta oss mot i vår diskussion.

5.9 ETIK

Vi valde ett känsligt ämne för examensarbetet vilket gjorde att etiken har diskuterats redan från början. Detta innebär att vi under hela undersökningen, från planering till genomförande och rapportskrivning, varit noga med att det inte går att härleda uppgifterna till någon respondent. Detta stämmer väl överens med Kvale (2007) som understryker vikten av att etiska frågor och dilemman ska finnas med redan från början.

Genom vår pilotstudie var vi medvetna om att respondenterna kunde uppleva intervjun som känslomässigt arbetsam. Det var därför extra viktigt för oss att respondenterna kände sig trygga vid intervjutillfällena och att de var välinformerade om sin anonymitet och sin rätt att avbryta intervjun. Att respondenten fick välja intervjuplats tror vi gjorde att de kände sig tryggare. Respondenterna valde ofta en plats där vi var anonyma och fick samtala ostört.

Redan vid förfrågan om deltagande i undersökningen blev respondenten informerad om syftet och tillvägagångssättet för undersökningen. Detta överensstämmer med det Kvale (2007) benämner som informerat samtycke. Informerat samtycke innebär också att respondenten deltar frivilligt och har rätt att avbryta och dra sig ur när vederbörande så vill.

Nyttjandekrav innebär att det insamlade materialet endast kommer att användas i vår undersökning. Konfidentialitetskravet innebär att allt material som samlats in förvaras så ingen obehörig kommer åt det och att det förstörs på lämpligt sätt när det inte behövs längre. Under rapportens fortskridande var vi noga med förvaringen av insamlat material och när rapporten blir klar kommer materialet att förstöras omgående så som Stukát (2007) beskriver.

6 RESULTAT

I detta avsnitt har vi grupperat våra frågor som redovisas under respektive frågeställning. Ny intressant information redovisas under det sjätte frågeområdet.

6.1 ÖVERGÅNGSPROCESS

Här redovisar vi i vilken mån föräldrarna uppfattade att det fördes en diskussion med hemskolan om olika lösningar på barnets skolsituation. Här redovisas också hur de olika åtgärderna dokumenterades.

Ungefär hälften av föräldrarna upplevde inte att de hade diskuterat sitt barns skolsituation med någon personal på hemskolan. Föräldrarna upplevde att de blev kallade till skolan för att få information om sitt barns skolsituation, inte för att gemensamt diskutera och finna lösningar för eleven.

Av den undersökta gruppen uppgav åtta av föräldrarna att de aldrig diskuterat några andra lösningar på elevens skolsituation än skoldaghem. En förälder upplevde att hemskolan försökte finna andra lösningar på skolsituationen men förslagen följdes aldrig upp i praktiken. En förälder önskade själv skoldaghem åt sitt barn och var inte intresserad av någon annan lösning.

Drygt hälften av föräldrarna upplevde att de aldrig fört någon diskussion med skolpersonalen på hemskolan om hur deras barns skolsituation kunde förbättras. Det var skolpersonalen som föreslog skoldaghem. Åtta av föräldrarna kände sig mer eller mindre tvingade att acceptera förslaget då hemskolan inte hade några alternativa lösningar.

Föräldrarna uppfattade inte att det fördes någon diskussion om var problemet låg. Några föräldrar upplevde att skolan enbart såg eleven som problembärare och att skolan inte var villig att granska skolmiljön. Två föräldrar uttryckte sig så här:

- Problemet uppstod i hemskolan så jag tycker det är deras uppgift att fixa det.
- Rektorn medgav att problemet låg hos läraren men hon hade så många år i yrket att rektorn inte ”vågade” flytta på vederbörande.

En förälder var mycket uppriven då hennes son hämtades från sin klass under pågående föräldrasamtal för att placeras på skoldaghemmet. Föräldrarna hade två veckor tidigare tackat nej till förslaget.

Flertalet av föräldrarna kände inte till begreppet åtgärdsprogram och kunde inte erinra sig att de skrivit under en dylik handling. Tre av föräldrarna hade varit med om att upprätta åtgärdsprogram. Två av dessa upplevde att åtgärderna i programmet inte följdes upp. Föräldrarna kunde inte påminna sig att det fördes någon form av dokumentation på mötena.

Resultat visar att föräldrarna inte uppfattade att det fördes några lösningsinriktade diskussioner med personalen på hemskolan. Föräldrarna kände inte till begreppet åtgärdsprogram.

6.2 FÖRÄLDRASAMVERKAN

Här redovisar vi med vem/vilka föräldrarna diskuterade sitt barns skolsituation innan skoldaghemsplaceringen. Vi redogör också för hur föräldrarna upplevde diskussionerna med personalen och om elevens bästa stod i centrum. Var det en gemensam lösning och blev föräldrarnas förslag och åsikter hörda och respekterade?

Föräldrarna blev kallade till ett möte där skoldaghemmet presenterades som enda alternativ för eleven. Några föräldrar menade att de var kallade till möte enbart för att få information om sitt barns skolsituation och att inga diskussioner fördes.

Ingen av föräldrarna upplevde att deras åsikter blev respekterade. De kände inte att personalen på hemskolan lyssnade och tog tillvara på deras kunskaper om sitt barn. Här redovisas tre föräldrascitat:

– Jag var mycket arg men jag kunde inget göra. Kanske visste personalen bättre än jag.

– Mitt barn fick inte någon diagnos, vilket skolan hoppats på, därför kunde skolan inte ansvara för honom. Det kändes som de skickade en gammal bil på lagning, efter reparationen var han välkommen tillbaka.

– Klassläraren bara rabblade allt negativt om vårt barn. Vi ställde frågan: Finns det inget positivt att säga om honom?

Två föräldrar uppgav att de blev kallade till möten där de fick berätta om sitt barn och sin syn på sitt barns skolsituation. Föräldrarna upplevde dock inte att hemskolan använde sig av denna information i sin kommande planering.

En del föräldrar berättade att de hade kontakter med socialförvaltningen och/eller barnhabiliteringen. När de diskuterade sitt barns skolsituation med dessa instanser upplevde föräldrarna ett bättre bemötande med en större respekt och förståelse. Dessa instansers åsikter togs inte heller hänsyn till vid skoldaghemspaceringen.

Resultatet visar att hemskolan presenterade skoldaghemmet som enda alternativ. Föräldrarna upplevde inte att det var en gemensam lösning och att elevens bästa stod i centrum.

6.3 VEMS BESLUT?

Här redovisar vi varför eleverna blev placerade på skoldaghem, om det var på en elevvårdskonferens eller på något annat möte förslaget om skoldaghem först kom upp, samt vem som presenterade förslaget.

Endast en av föräldrarna var bekant med begreppet elevvårdskonferens. Ingen av de tillfrågade kunde erinra sig om att de fått någon information om hur en elevvårdskonferens går till och vilka som deltar i denna.

En majoritet av hemskolans personal nämnde först förslaget skoldaghem. I tre fall var det föräldrarna som kom med förslaget. Två av föräldrarna hade äldre barn som gått på skoldaghem och var därigenom bekanta med verksamheten. Den tredje kände till att verksamheten fanns genom bekanta.

Åtta av föräldrarna kände sig mer eller mindre tvingade att acceptera förslaget då hemskolan inte hade några alternativ till elevens skolgång. Föräldrarna var medvetna om att en skoldaghemspacering ska göras i samråd med föräldrarna. De orkade dock inte kämpa för en plats på hemskolan då de kände att personalen var emot deras barn.

En förälder uttryckte det så här efter att ha besökt skoldaghemmet:

– De var väldigt duktiga på att sälja skoldaghemmet.

Detta samtal medförde att föräldrarna skrev under ansökan till skoldaghem.

Många föräldrar kände att eleven inte var välkommen till hemskolan och att eleven inte skulle få möjlighet till det stöd och den hjälp som han har rätt till enligt läroplanen. Här följer några av föräldrars kommentarer:

- Eftersom han inte fick diagnosen ADHD, så fick de inte några pengar för honom och då kom skoldaghemsplicering upp som enda lösning.
- Rektorn sa, jag vill inte ha honom här.
- Om jag inte skrivit på ansökan till skoldaghem så hade det inte funnits några alternativ, ingen lösning alls.
- Barnet kan inte gå kvar. Vi klarar inte av honom, skoldaghem är alternativet, sa rektorn.

Resultatet visar att föräldrarna inte kände till begreppet elevvårdskonferens och skolan hade skoldaghem som enda alternativ, vilket gjorde att föräldrarna tvingades acceptera förslaget.

6.4 FÖR- RESPEKTIVE NACKDELAR

Här redovisar vi vilka fördelar respektive nackdelar föräldrarna såg med skoldaghemspliceringen när beslutet togs, samt vilka fördelar och nackdelar de ser nu när deras barn vistats en tid på skoldaghemmet.

Av våra tillfrågade föräldrar var det endast en som kände att de själva valt skoldaghemsplicering. Fastän det fanns två föräldrar till som själva tog upp alternativet skoldaghem, kände dessa att de inte hade något annat val. Hemskolan erbjöd inga alternativ. En förälder beskrev känslan så här.

- Vad hade hänt om jag inte skrev på ansökan till skoldaghem? Då hade det inte funnits några alternativ, ingen lösning alls. Hemskolan antydde att de inte kunde ha honom kvar i klassen för han störde de andra eleverna. Och om det nu bara blev sämre och sämre för honom i skolan, vad var då bäst för honom? Vi hade ju inget alternativ. Han kan ju inte vara i hemskolan och må dåligt. Något var ju fel.

När beslutet om skoldaghemsplicering togs kunde alla föräldrarna, utom en, se något som kunde vara till fördel för deras barn. Framförallt var det mindre

klasser och större personaltäthet som föräldrarna tog fram som positivt. Andra fördelar som nämndes var att skoldaghemmet kunde stärka elevens självförtroende och att eleven upplevde att den inte var ensam i sin skolproblematik.

Nackdelar som togs upp innan eleverna började på skoldaghemmet, var att eleverna skulle komma ifrån sina kompisar och få längre skolväg. En del föräldrar gav uttryck för sin oro av att samla elever i svårigheter på samma plats.

- Ska de samla kommunens värsta busungar i en barack. Hur bra kan det bli?

- Om nu mitt barn är lite busigt, ska man då sätta honom med tio andra busungar som inte klarat av den vanliga skolan.

Fyra av föräldrarna hade ingen kunskap om skoldaghemsvärksamheten, mer än det som hemskolan berättat och kunde därför inte peka på något som de trodde skulle vara till nackdel för eleverna.

När eleverna hade gått på skoldaghemmet en tid såg föräldrarna nya fördelar med skoldaghemmet. Framför allt upplevde föräldrarna att deras barn trivdes på skolan och att barnen hade blivit lugnare. Föräldrar och personal har ett tätt samarbete och löser problemen tillsammans. En förälder hoppas att barnet ska få gå kvar på skoldaghemmet under hela sin grundskoletid, så att barnet klarar betygen inför gymnasiet.

- Hemförhållandet har blivit bättre. Skoldaghemmet tar konflikterna i skolan och vi tar konflikterna hemma.

- Inga förutfattade meningar, han fick en nystart. En skola där man lär sig att gå i skolan.

Föräldrarna såg också andra nackdelar nu. De funderade över om eleverna fick för lite undervisning, om det ställdes relevanta skolkrav på eleverna och om den sociala träningen fick för stort utrymme.

- Bara en massa utflykter, känns inte som någon riktig skola.

- Nu ser vi att han blivit latare, det ställs inga skolkrav på honom.

Resultatet visar att föräldrarna blev mer och mer positiva till skoldaghemmet desto längre eleven vistats där.

6.5 SAMARBETSFÖRBÄTTRINGAR

Vi har här sammanfattat föräldrarnas förslag på hur personal på skolor kan förbättra kommande föräldrakontakter.

Fyra av föräldrarna hade konkreta förslag på vad hemskolans personal behöver bli bättre på.

- Sluta tala illa om barnet inför det.
- Sluta låta föräldrarna känna sig som mindre värda.
- Hemskolan ska vara förberedd när en elev med diagnos ska börja. Det är helt oacceptabelt att en elev tas emot utan att skolan är förberedd.
- Se till helheten, lyssna på föräldrarna och låt föräldrarna vara just föräldrar.

Föräldrarna tyckte att hemskolans personal skulle ta ett större ansvar för att eleven skulle trivas och utvecklas i hemskolan. De tyckte att hemskolan skulle försöka tillrättalägga undervisningen för eleven i hemskolan. De ansåg vidare att hemskolans personal behövde större kunskaper om elever med socioemotionella problem.

6.6 INFORMATION EJ KOPPLAD TILL FRÅGESTÄLLNINGARNA

I våra intervju svar har vi funnit vissa mönster som vi vill redovisa.

Det visade sig att alla eleverna på skoldaghemmet var pojkar. Fem av dessa pojkar hade minst en förälder med invandrabakgrund.

Det framkom också i undersökningen att många föräldrar blev uppringda från hemskolan när deras barn inte följde reglerna i skolan. Skolpersonalen ringde både hem och till deras arbetsplats. I en del fall ville personalen att föräldrarna skulle lämna sitt arbete för att hämta sitt barn. Dessa samtal gjorde att

föräldrarna upplevde ett obehag så fort telefonen ringde, eftersom det kunde vara från skolan.

Skoldaghemmet såg det, enligt föräldrarna, som positivt att eleven hade kvar sin fritidsverksamhet på hemskolan. De flesta föräldrarna upplevde det som problemfyllt eftersom fritidshemsverksamheten inte var tillrättalagd utifrån deras barns behov.

På frågan om det var något mer de ville ta upp svarade några föräldrar att det kändes bra att få prata om sin situation och att få ur sig en del av sin ilska. Tre föräldrar föreslog också fler, som de uttryckte det, sådana här småskolor.

7 ANALYS

I vår analys tolkar vi Bronfenbrenners utvecklingsekologiska teori utifrån Evenshaug & Hallen (2001) och Imsen (2006) framställning.

Föräldrarna upplevde inte att det förts en diskussion med personalen på hemskolan om olika lösningar på barnets skolsituation. Föräldrarna kände en stor besvikelse över att hemskolan inte kunde erbjuda någon hjälp och kände sig tvingade att acceptera en skoldaghemsplacering. En elev blev placerad på skoldaghemmet trots att föräldrarna var emot placeringen. För man inte en diskussion mellan föräldrar och skolpersonal blir det enligt Bronfenbrenner svårt att få en positiv utveckling hos eleven. Alla vuxna kring eleven måste ha en god relation, lyssna och respektera varandras åsikter och arbeta mot samma mål. Enligt föräldrarna tog skolans ledning inte heller hänsyn till andra instanser inom mesosystemet, t.ex. barnhabiliteringen och socialförvaltningen.

Eftersom inga eller få diskussioner förts mellan föräldrarna och skolpersonalen har det inte funnits möjligheter att sätta eleven i centrum, se helheten och samspelet mellan de olika miljöerna som eleven befinner sig i. Bronfenbrenner menar, för att få en positiv utveckling för eleven måste alla vuxna omkring eleven utgå från dennes verklighet och försöka se hur eleven upplever sin närmiljö. De vuxna måste respektera varandras olika kompetenser och uppdrag och samverka kring eleven. Att hela tiden ha elevens bästa för ögonen och inte bara se eleven som problembärare är en förutsättning för att lyckas.

Vi fann det förvånande att endast en förälder kände till begreppen åtgärdsprogram och elevvårdskonferens. Vi tolkar det som att det finns brister i hur rektorerna följer skollagen, när det gäller att utarbeta åtgärdsprogram, tillsammans med vårdnadshavaren. Föräldrarna kunde inte erinra sig någon annan dokumentationsform. Avsaknad av dokumentation kan ha inneburit att föräldrarna uppfattat det som att deras förslag till åtgärder aldrig tillvaratagits, eftersom en uppföljning och utvärdering av förgående möte inte kunnat göras.

Skoldaghemmets pedagogik sammanfaller i stort med Bronfenbrenners tankar. De arbetar utifrån individens behov tillsammans med föräldrar och andra instanser. Skoldaghemmet försöker se helheten kring eleven och har en förståelse för det sammanhang som eleven befinner sig i. De känslomässiga och de biologiska förutsättningarna är lika viktiga i individens utveckling. Därför lägger skoldaghemmet stor vikt vid att stärka elevens självförtroende och utveckla elevens samarbetsförmåga.

Skoldaghemmet har valt att låta eleverna ha kvar sin fritidsverksamhet på hemskolan. Tanken med detta är att personalen tror att det är bra för eleven att ha kvar kontakt med sin hemskola. I många fall är tanken att eleven skall tillbaka till hemskolan så småningom. Denna tanke är god men enbart om personalen kartlägger elevens situation på fritidshemmet och ger det stöd som kartläggningen visar behövs. Görs inte detta kvarstår problemen för eleven och för föräldrarna under eftermiddagen. Här avviker skoldaghemmet från sin helhetssyn på eleven och dess närmiljö. Bronfenbrenner menar att elevens närmiljö och samspelet mellan alla som befinner sig i elevens närmiljö, är viktig för att en optimal utveckling av eleven ska kunna ske.

8 DISKUSSION

I detta avsnitt diskuterar vi vårt resultat från studien utifrån litteraturen.

8.1 ÖVERGÅNGSPROCESS — FÖRÄLDRASAMVERKAN

För att elever ska utvecklas och få en positiv skolgång krävs det att lärarna har en god relation till eleverna. Det krävs också att föräldrarna och skolan samarbetar runt eleverna. I Lpo -94 (Grundskolans regelbok, 2006) står det:

Varje elev har rätt att i skolan få utvecklas, känna växandets glädje och få erfara den tillfredsställelse som det ger att göra framsteg och övervinna svårigheter (s.64).

För att stötta elever med socioemotionella problem är det av största vikt att föräldrar, skolpersonal och elever samverkar och arbetar mot gemensamma mål. Detta anser vi är en förutsättning om elever ska få känna den tillfredsställelse som beskrivs i Lpo -94. När dessa diskussioner förs i utvecklingssamtal skapar de berörda parterna en gemensam förståelse för problemet.

Vårt resultat visar att föräldrarna inte fört några diskussioner kring sitt barns skolsituation. Detta innebär att föräldrarna inte haft det ideala utvecklingssamtalet som SOU (2000:19) rekommenderar. Vi anser att det första utvecklingssamtalet är mycket viktigt eftersom det lägger grunden för kommande samarbete. För att få en ömsesidighet i diskussionerna är det viktigt att personalen lyssnar till föräldrarnas kunskaper om sitt barn och deras syn på skolsituationen. Det är viktigt att skolpersonal har goda kunskaper i samtalsteknik menar Liljegren (2000). Det skapar trygga möten mellan föräldrar och personal.

Vi tycker det är förvånansvärt att åtgärdsprogram och elevvårdskonferenser förekommer i så liten omfattning som studien visar. Innan en elev i svårigheter kan erbjudas adekvat hjälp bör det föregås av en elevvårdskonferens där ett åtgärdsprogram skrivs utifrån elevens kompetenser. I åtgärdsprogrammet bör det också beslutas om hur åtgärderna ska följas upp och utvärderas.

I vår studie fann vi att överflyttning till skoldaghem ofta sker utan att en kartläggning av elevens skolmiljö görs. Någon utredning om elevens problem och behov förekommer inte heller innan placering görs. Vi anser att personalen

borde arbete utifrån Sandéns beskrivning av antagningsrutiner (Sandén, 2000). Alla berörda parter skall tillsammans med elev och föräldrar samverka kring åtgärdsprogram för elevens bästa. Vi menar att föräldrasamarbete alltid är av största vikt och i synnerhet när en exkluderande skolform diskuteras.

Vi anser vidare att om skolan skrivit åtgärdsprogram för eleven, eller på annat sätt dokumenterat de samtal skolan haft tillsammans med föräldrarna, skulle hemskolan ha synliggjort de försök till förbättringar och åtgärder som eventuellt vidtagits. Föräldrar, elev och personal skulle då tillsammans ha kunnat utvärdera åtgärderna.

I inledningen ställer vi oss frågan om föräldrarna är medvetna om sin möjlighet att påverka beslutet om skoldaghemsplicering. Detta menar vi att flertalet föräldrar är men de orkar inte strida för att deras barn ska få vara kvar i hemskolan. Föräldrarna upplever att eleven fått en negativ stämpel och inte längre är välkommen till hemskolan.

Det kan vara så att föräldrarna upplevde att det inte förts några diskussioner eller vidtagits några åtgärder för deras barn eftersom dokumentation saknades. Föräldrarna kan ha känt sig stressade och maktlösa vid samtalen med skolan och hörde kanske därför endast det negativa som framfördes. En del åtgärder med att tillrättalägga undervisningsmiljön i klassrummet för eleven kan ha gjorts utan att föräldrarna minns det nu. Vi tror dock inte att några specialpedagogiska insatser gjorts på grupp- och organisationsnivå då dessa hade varit mer synliga för föräldrarna. Hade hemskolan dokumenterat vad som beslutats och gett en kopia till föräldrarna, tror vi att föräldrarna haft en annan syn på diskussionerna med hemskolan.

Vi tror som Liljegren (2000) att det kan vara värdefullt att ta hjälp av professionella samtalsledare för att initiera ett mer problemlösande föräldrasamtal, för att få en ömsedighet i diskussionerna och för att allas åsikter ska bli respekterade. Om en professionell samtalsledare deltagit i samtalen kanske personalen uttryckt sig på ett korrektare sätt än de exempel föräldrarna gav i vår undersökning.

Det är viktigt att den mötesansvarige har en god samtalsteknik, låter alla komma till tals och sätter elevens bästa i centrum. De intervjuade föräldrarna till elever med socioemotionella problem upplevde inte att begreppet ”en skola för alla” fanns i praktiken. Skolan utgick inte från elevens behov och såg inte heller eleven i sina olika sammanhang. Andersson (1996) menar att eleven ingår i många system och för att hjälpa en elev i svårighet behöver man arbeta med alla systemen som har betydelse för elevens situation.

8.2 VEMS BESLUT?

Initiativet till placering på skoldaghem kom i de flesta fall från personalen på hemskolan. Detta är naturligt eftersom personalen har kunskap om att denna verksamhet finns. Något som vi fann förvånansvärt var att hemskolan hade skoldaghem som enda förslag till undervisningsform för eleven. Eleverna i vår undersökning kom från sex olika hemskolor. Vi anser att ingen av dessa skolor hade gjort tillräckligt för att tillrättalägga undervisningen för eleverna på hemskolorna innan skoldaghemsplaceringen gjordes. De flesta föräldrarna kände sig tvingade att acceptera förslaget om skoldaghemsplacering och upplevde att skolan "bara" ville bli av med deras barn. I många fall skedde övergången från hemskolan till skoldaghem mycket snabbt.

Vi finner det anmärkningsvärt att en placering på skoldaghem inte föregås av en utredning där elevens kompetenser beskrivs och vilket stöd eleven är i behov av. Denna utredning borde ligga till grund för de åtgärder som skolan tillsammans med föräldrarna beslutar om på en elevvårdskonferens.

Sandén (2000) och Gunnarsson (1995) menar att för att nå ett lyckat resultat är det en förutsättning att man har föräldrarna med sig i beslutet. De föräldrar vi har intervjuat var nästan uteslutande negativa till skoldaghemsplacering vilket innebar en sämre start för dessa elever. Efter besöket på skoldaghemmet ändrade föräldrarna dock inställning och trodde att en skoldaghemsplacering kunde bidra till en positiv utveckling för barnet.

Vi funderade i inledningen på om föräldrarna var medvetna om sin rättighet att påverka beslutet om sitt barns skolform. Vi tror att de var medvetna om detta men hade inga alternativ. Vem vill skicka sitt barn till en skola där det inte är välkommet?

Gunnarsson (1995) skriver i sin avhandling att det finns två orsaker till varför hemskolan vill flytta eleven. Det ena är att man tror det blir bättre för eleven. Den andra orsaken är att hemskolan helt enkelt vill bli av med eleven. Vi anser att det bara finns en anledning att välja en exkluderad skolform för en elev, nämligen när föräldrar och personal är övertygade om att det blir bättre för eleven.

8.3 FÖR- RESPEKTIVE NACKDELAR

Föräldrarna upplevde, efter att deras barn gått en tid på skoldaghemmet, att barnet trivdes och blev lugnare. De fick då en positivare inställning till skoldaghemmet. När föräldrarna ändrade inställning kunde också det så viktiga,

samarbetet mellan föräldrar och personal börja. Vi menar att skoldaghemmets pedagogiska modell lägger grunden till detta samarbete. Skoldaghemspersonalen ser föräldrarna som jämbördiga partners och skuldbelägger ingen. Detta beskriver Svedin (1984) i sin studie, där han menar att föräldrarna uppskattar personalens engagemang, de regelbundna kontakterna och det sociala nätverk som skoldaghemmet står för.

Personalen på skoldaghemmet lägger mer vikt vid social träning än vid kunskapsinhämtning. Föräldrarnas oro över att eleven får för lite undervisning kan vara befogad. Men Gunnarsson (1995) menar att om en elev har dålig självkänsla och inte tror på sig själv, kan eleven inte inhämta kunskap. Det eleven missar i kunskapsinhämtning brukar oftast eleven hämta in senare.

8.4 SAMARBETSFÖRBÄTTRINGAR

Föräldrarna var negativa till samarbetet med hemskolans personal. De hade trots detta svårt att uttrycka förbättringsförslag till personalen angående deras bemötande vid kommande föräldrakontakter. I vår analys av resultatet kom vi fram till att personalen på hemskolan inte var intresserad av föräldrarnas hjälp i inledningsskedet av barnets skolproblematik. Eftersom föräldrarna fortfarande känner sig oeniga med hemskolans personal så kan vi inte förvänta oss att föräldrarna ska hjälpa oss med förbättringsåtgärder. De samarbetsförbättringar som nämndes ser vi som viktiga. Föräldrarna tyckte att hemskolan skulle ta större ansvar för elevernas trivsel och utveckling i skolan.

Juul och Jensen (2005) skriver om vikten av att föräldrar känner sig värdefulla just för att de är föräldrar. Detta stämmer överens med vad några föräldrar tog upp, nämligen att se till helheten, lyssna på föräldrarna och låta föräldrarna vara just föräldrar. I ett professionellt samtal, menar Juul och Jensen, är ingen av parterna experter på barnet. Ska barnet ha glädje av de olika systemen måste de vuxna i de olika världarna visa varandra respekt och tillit (Andersson, 1996).

Vi anser att hemskolorna måste arbeta mot en helhetssyn på barnet där personalen tar hänsyn till alla system som påverkar barnet så som bl.a. Bronfenbrenner beskriver i sin utvecklingsteori. Vi önskar att skolorna skulle arbeta så som Salamancadeklarationen föreskriver, nämligen att se föräldrarna som prioriterade partners när stödåtgärder för elever diskuteras.

I Lpo -94 (Grundskolans regelbok 2006) står det:

Skolans verksamhet måste utvecklas så att den svarar mot uppställda mål. Huvudmannen har ett givet ansvar för att så sker. Den dagliga pedagogiska ledningen av skolan och lärarnas professionella ansvar är förutsättningar för att skolan utvecklas kvalitativt. [Det står även] ett sådant arbete måste ske i ett aktivt samspel mellan skolans personal och i nära kontakt med så väl hemmen som det omgivande samhället (s.64).

Vi menar att rektorerna på de hemskolor vi undersökt måste få en större kompetens när det gäller att möta elever i svårigheter och bygga upp nära relationer till föräldrar. Rektorerna måste bli bättre på att lyssna på föräldrarna och vara en god samtalspartner då de är en förebild för övrig personal. Denna kompetens ska sedan ge ringar på vattnet och få övrig skolpersonal att engagera sig, och samverka dels med varandra, dels med föräldrar och andra i mesosystemet.

8.5 INFORMATION EJ KOPPLAD TILL FRÅGESTÄLLNINGARNA

I vår studie var alla elever på skoldaghemmet pojkar. All tidigare forskning visar att det nästan uteslutande är pojkar som går på skoldaghem. Fischbein och Österberg (2004) ställer sig frågan om skolan i själva verket är till för flickorna i större utsträckning än för pojkarna. Denna fråga känns relevant även i vår studie.

Den vanligaste orsaken till skoldaghemsplacering är koncentrationsproblem hos eleven. Pojkarnas mentala mognad ligger oftast efter flickornas och skolan tillrättalägger inte undervisningen utifrån detta faktum. Kan det vara så att det är skolan som lägger grunden till att det nästan uteslutande är pojkar som skoldaghemsplaceras? Sandén (2000) skriver ”Den slutsats jag drar är att det i 1990- talets skola i Sverige finns en grupp barn som blir handikappade i och av skolan” (s. 148).

Detta stämmer väl in på några föräldrars syn på hemskolan. De menar att skolan är orsaken till deras barns problem, antingen genom att en inkompetent lärare eller att skolan väljer att enbart lägga problemet på eleven. Efter vår undersökning håller vi med Sandén (2000), och vissa av de intervjuade föräldrarna, om att skolan är orsaken till några elevers problem.

Skolan har svårt att anpassa undervisningen efter elevernas mognad och förutsättningar. Det är förståeligt med tanke på de stora klasser, den låga personaltätheten och de komplicerade livssituationer som många elever befinner sig i. Detta har inneburit att behovet av specialpedagogiska insatser ökat och att skoldaghemmen blir fler.

Skoldaghemmet i vår studie har valt att inte bedriva fritidsverksamhet. Elever som har rätt till fritidsverksamhet får ha den kvar på sin hemskola. Detta ställer till med problem för både elever och föräldrar. Fritidshemsverksamheten ingår som en del i mikrosystemet och är lika viktig att stötta eleven i som skolverksamheten. Skoldaghem, fritidshem och hemskola måste alla samarbeta kring eleven för att få en helhet.

8.7 SLUTSATS

Syftet med studien var att beskriva föräldrarnas upplevelse av övergångsprocessen från hemskola till skoldaghem samt vad det var som gjorde att föräldrarna valde skoldaghem som undervisningsform för sina barn.

Föräldrarna i vår studie känner inte att de är delaktiga i övergångsprocessen mot skoldaghem. Hemskolan tar inte tillvara på föräldrarnas unika kunskaper om det egna barnet och ser inte föräldrarna som prioriterade samtalspartners. De upplever att det inte är någon ömsesidighet i diskussionerna och föräldrarna känner sig respektlöst bemötta.

Resultat visar att föräldrarna inte valde skoldaghem. Detta är ett resultat som stämmer överens med den litteratur vi läst. Hemskolan var inte beredd att tillrättalägga undervisningen för eleven och några andra alternativ erbjöds inte. Skolornas målsättning borde vara att hålla ihop klassen och se olikheterna som något berikande och utmanande. Skolorna måste bli bättre på att se över sin egen organisation och här har rektorerna ett stort ansvar. Vi menar att rektorer bör ha en större kompetens när det gäller att möta elever i svårigheter och när det gäller att bygga upp nära relationer till föräldrar. Rektorns syn på elever i svårigheter och föräldrasamverkan är mycket viktig eftersom rektorn är en förebild för övrig personal. När personalen inser vikten av goda föräldrarelationer kan föräldrarna ses som prioriterade partners, så som Salamancadeklarationen (1992) föreskriver.

Studien visar att skolorna brister i sin skyldighet att upprätta åtgärdsprogram samt att följa upp och utvärdera dessa. Vi ser det också som en brist att föräldrarna inte känner igen begreppet elevvårdskonferens. Skolorna brister i att följa våra styrdokument vilket får stora konsekvenser för elever och föräldrar.

Föräldrarna får inte möjlighet att följa sitt barns utveckling och kommer för sent in i beslutsgången mot skoldaghem eller annan exkluderande skolform.

När detta samarbete mellan skola, elever och föräldrar finns, öppnas förutsättningarna för att se helheten, finna gemensamma lösningar och låta elevens bästa stå i centrum.

9 SAMMANFATTNING

I detta avsnitt gör vi en sammanfattning av resultatet från vår studie.

Vi har funnit tre forskningsrapporter om skoldaghem som berör delar av vår studie. Vi har dock inte funnit någon forskning som behandlar föräldrarnas upplevelse av bemötandet från hemskolan innan skoldaghemsplaceringen gjordes.

Vi har valt att beskriva övergångsprocessen från hemskolan mot skoldaghem, utifrån ett föräldraperspektiv. Vidare har vi valt att ta reda på vad det var som gjorde att föräldrarna valde skoldaghem som undervisningsform för sina barn.

Vi har valt att intervjua föräldrar till elever som är skoldaghemsplacerade.

Resultatet visar att föräldrarna inte valde skoldaghem. Föräldrarna kände sig tvingade att acceptera skoldaghemsplacering eftersom hemskolan inte kunde erbjuda en tillrättalagd undervisningsmiljö för deras barn. Studien visar att föräldrarna upplevde att övergångsprocessen inte skett på ett demokratiskt sätt. Föräldrarna kände inte att de blivit bemötta som prioriterade partners.

Vi anser att det bara finns en anledning att välja en exkluderad skolform för eleven, nämligen när föräldrar och personal är övertygade om att det blir bättre för eleven.

10 FORTSATT FORSKNING

Vi har i vår studie enbart belyst föräldrarnas syn på övergångsprocessen, från hemskolan till skoldaghemmet. Det skulle i kommande studier vara intressant att jämföra skolpersonalens upplevelse kontra föräldrarnas upplevelse av processen kring samma elever.

Denna studie bygger enbart på intervjuer från en kommun. Därför anser vi att det är av intresse att i framtida studier se hur skolor i andra kommuner bemöter föräldrar i liknande situationer. Genom att utföra flera studier liknande den vi utfört skulle man kunna dra mer generella slutsatser i frågan. Det gör även att man skulle kunna se om det finns mönster som går igen i Sverige och studera eventuella likheter och skillnader mellan olika kommuners sätt att arbeta.

Skolverkets nyhetsblad för december 2007 skriver att de under en tid påtalat att skolan inte alltid lyckas ge bra stöd till elever i behov av särskilt stöd. Därför kommer de att nästa år ge ut Allmänna råd för särskilt stöd. De ska bygga på en sammanfattning av de inspektioner och studier som skolverket gjort sedan 2000, samt aktuella forskningsstudier. De skriver vidare att skolorna arbetar med åtgärdsprogram men rektorerna brister i sitt utredningsansvar i enlighet med deras skärpta utredningsansvar.

Det skulle vara intressant att utföra samma studie om några år. Då skolan med rektorn i täten har haft möjligheten att bekanta sig med råden från Skolverket. Kommer föräldrarna då att känna till begreppet åtgärdsprogram? Hur kommer föräldrarna då att uppleva bemötandet från skolpersonalen?

Vi ser ett behov av framtida forskning angående bemötandet av elever med socioemotionella problem och deras föräldrar.

REFERENSER

Andersson, I. (1996). *En handbok för lärare. Samverkan för barn som behöver*. Stockholm: Folksam Förlagsservice.

Andersson, I. (2003). *Föräldrars möte med skolan*. Individ, omvärld och lärande/ Forskning nr 15. Stockholm: Lärarhögskolan.

Andersson, I. (2004). *En handbok för lärare. Samverkan för barn som behöver*. Riga: HLS Förlag.

Bergecliff, A. (1999). *Trots eller tack vare? Några röster om skolgångs-
anpassning i grundskolan*. Umeå: Umeå universitet. Pedagogiska institutionen.

Bonniers lexikon. (1995) Ljubljana: Lidman production AB.

Elowson, F. (1995). *Specialundervisning under fyra decennier*. Stockholm: HLS Förlag.

Evenshaug, O. & Hallen, D. (2001). *Barn- och ungdomspsykologi*. Studentlitteratur: Lund.

Fischbein, S & Österberg, O. (2004). *Mötet med alla barnen – ett specialpedagogiskt perspektiv*. Stockholm: Gothia.

Grundskolans regelbok bestämmelser om grundskola, förskoleklass och fritidshem. Werner, L. (2006) Stockholm: Nordstedts Juridik AB.

Gunnarsson, B. (1995). *En annorlunda skolverklighet. Elevers upplevelser av traditionell och alternativ skolmiljö*. Stockholm: Almqvist & Wiksell International.

Haug, P. (1998). *Pedagogiskt dilemma: Specialundervisning* Skolverket. Beställnings nr 98:396 Stockholm: Liber distribution

Hjörne, E & Sälsjö, R (2006). *Skolproblem – barnets eget fel*. Pedagogiska Magasinet nr.2. Helsingborg: JMS Rulloffset AB.

Imsen, G. (2006). *Elevens värld. Introduktion till pedagogisk psykologi*. Lund: Studentlitteratur.

Juul, J. & Jensen, H. (2005). *Relationskompetens i pedagogernas Värld*. Stockholm: Runa förlag.

Kvale, S.(2007). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Liljegren, B. (2000). *Elever i svårigheter - Familjen och skolan i samspel*. Lund: Studentlitteratur.

Lundgren, U. (1996). *Pedagogisk uppslagsbok*. Stockholm: Informationsförlaget.

Nationalencyklopedin. (1995). Höganäs: Bra Böcker.

Salamancadeklarationen. (1994). Stockholm: Svenska Uneskorådet.

Statens offentliga utredningar 2000:19 *Från dubbla spår till Elevhälsa*. Stockholm: Nordstedts tryckeri AB.

Sandén, I. (2000). *Skoldaghem ett alternativ för elever i behov av särskilt stöd*. Malmö: Lärarhögskolan. Institutionen för pedagogik.

Stukát, S. (2007). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.

Svedin, C- G. (1984). *Skoldaghemselever på lågstadiet och deras familjer. En deskriptiv och jämförande studie*. Vimmerby: VTT-grafiska.

Internetkällor

Intresseföreningen för resursskolor/skoldaghem och liknande verksamheter.
www.resursskoleforeningen.se

Skolverkets nyhetsblad dec. 2007.
www.skolverket.se

INTERVJUGUIDE

Bilaga 1

Vi vill undersöka vad det är som gör att föräldrar väljer skoldaghem som undervisningsform för sina barn. Vi vill även ha svar på om skoldaghemsplaceringen motsvarar/ motsvarade förväntningarna.

- Hur länge har ditt barn gått på skoldagshemmet?
- Med vem diskuterade ni ert barns skolsituation innan ditt barn började på skoldaghemmet?
- Kallades dessa möten elevvårdskonferens? Fick ni någon information innan om hur dessa möten skulle gå till?
- Diskuterade ni olika lösningar på skolsituationen för ert barn?
- Under hur lång tid diskuterade ni lösningar på ert barns skolproblem?
- Hur/Vad skrevs i åtgärdsprogrammen? Hur följdes dessa upp?
- Hur upplevde ni diskussionerna med personalen?
- Uppfattade ni att personalen lyssnade och respekterade era åsikter och förslag?
- Vem nämnde först alternativet skoldaghem?
- Varför valde ni skoldaghem till ert barn?
- Vad var det som gjorde att ni valde skoldaghem som undervisningsform?
- Vem nämnde först alternativet skoldaghem?
- Vilka för- respektive nackdelar såg ni då med skoldaghem?
- Vilka för- respektive nackdelar ser ni nu med skoldaghem?
- Har du som förälder tänkt på något som hemskolans personal kan förbättra i kommande föräldrakontakter?

Vi är två studenter som läser till specialpedagoger på Malmö Högskola. Vi har nu påbörjat vårt examensarbete och behöver er hjälp. Vi vet att det är kö till skoldaghemmen i kommunerna. Vi vill undersöka varför ni föräldrar väljer denna skolform till era barn. Hur upplevde ni mötena med skolpersonalen inför skoldaghemspaceringen? Vi hoppas att med denna undersökning kunna se om det finns rutiner vid skoldaghemspacering som kan förbättras.

Vi hoppas att ni tar er tid för ett samtal med oss. Samtalet tar ungefär 45 minuter och ni kommer att vara anonyma.

Har ni några frågor hör av er till Lotta Hellman 0733 909583 eller
Anne Persson 073 222 59 46

Tack på förhand!

Lotta Hellman
Anne Persson

Fyll i uppgifterna och lämna svaret till rektor XXXXX

Ja, jag vill gärna träffa er.

Namn _____

Telefonnummer _____

Nej, jag kan inte träffa er.

Namn _____